עין משפט נר מצוה

כט א מיי' פ"ו מהלכות זכיה ומתנה הל' יד סמג עשין פב טוש"ע חו"מ סי' רמז סעיף א:

ל ב ג מיי' שם טוש"ע שם סעיף ב:

לא ד ה ו מיי' שם פי"א הלכה א סמג שם טוש"ע שם סעיף ג:

לב ז מיי' פי"ט מהלכות נדרים הל' כג סמג לאוין רמב טוש"ע יו"ד סי' ריז סעיף מו:

לג ח ט י מיי' פ"ט מהל' נחלות הל' ג ג ועיין בהשגות ובמ"מ סמג עשין צו טוש"ע חו"מ סי' רפו סעיף א:

◆

רבינו גרשום

לוג אחד בס' עשרון נבללין בס"א אין נבללין: לכתחלה לא יצא. והא הכא כיון דאמר הרי עלי מנחה להביא בשני כלים ומשמע דכולן אין מחזיקין בכלי אחד ויתן חציין בכלי אחד וחציין בכלי אחר ואפ"ה לא יצא לכתחלה אלא א"כ הביא ס' בכלי אחד הכא נמי להיכא דאמר סתם נכסיי לך ולבניך אמאי תטול פלגא ותיובתא דרב יוסף: הכי השתא התם. כיון דאמר הרי עלי מנחה עשרון להביא בשני כלים משום קרבן גדול איכוין ואילו אפשר להביא כולן בכלי שרת אחת כך היתה רצונו והאי דקאמר בשני כלים כו'. בשדה. דאמר מעלינן ליה בנכסי דבי מריון: ענין. דאמר מענין לענין א) ומחצה הכא. דשדר פסקי שיראין לביתיה. חתיכות של מעיל לאנשי ביתו ולא היה לו אשה. מה שיש בהם הראוי לבנים לבנים כו': לכלתיה שדר. שמכבד אדם כלתו משום חביבות בנו: לברא יחידא בניי אי לא. או דלמא לתרוייהון בשוה: ובני דן חושים. דאפי' לחד ברא קרי בניי: שהיו מרובים כחושים של קנה. כלומר רוב בנים היו לו כאותן שרטוטין של קנים שיש בקנים שהן ארוכות. ואית דאמרי כחושים של קנים כעלים של קנה שהן קליפות הרבה זו ע"ג זו: מותר בבני בנים. דלא נקראו בני בנים בנים: מתני' הניח בנים גדולים וקטנים. והניח להם נכסים: השביחו גדולי' את הנכסי'. שלקחו מתפוסת הבית שמן הנכסים עצמן השביחו האחרים השבח לאמצע הוא שעדיין לא חלקו את נכסיהן. אבל אם אמרו הגדולים לקטנים שהודיעום ואמרו ראו מה שהניח לנו אבא הרי אנו עושין ומשביחין לעצמנו ואוכלין השבח לעצמן: לא שנו. דהשביחו לאמצע: אלא ששבחו נכסים מחמת נכסים. שנפלו מתפוסת הבית ושכרו פועלין להשביחן אבל שבחו מחמת עצמם שהם שבחו וחפרו משלהן אין השבח לאמצע אלא לעצמן: איני. דאם השביח מחמת עצמן אין השכר לאמצע: והאמר ר' חנינא אפי' לא הניח להן אביהן אלא

א) נ"ל שמפסיקין באותו ענין לעיל דף קיד.

אם הביא דיעבד אין לכתחלה לא. תימה לר"י דמאי קשיא ליה וכי אין פשוט לו כאומר נכסי לשני בני אדם שיהיו שוים ואפי' הכי במנחה לכתחלה לא וא"כ ע"כ משום דלקרבן גדול קא מכוין ואור"י דהכי פריך דהא סברא היא שלא תטול אשתו אלא כאחד מן הבנים ואפ"ה קאמר רב יוסף דנוטלת מתנה א"כ ה"נ אע"פ שמסברא יש לנו לומר דלקרבן גדול קא מכוין לא היה לנו ללכת אחר הסברא: **תא** שמע ובני דן חושים. וא"ת דכיון דקרו אינשי לברא בניי א"כ למה הוצרך לומר נכסיי לבניי פשיטא שהוא לבנו וי"ל דאצטריך שאם מצא דייתיקי או מתנה שלא יהיה בה כלום: **שהיו** לו בנים כחושים של קנה. ואע"פ שכשירד למצרים עדיין לא היו לו בנים כל כך מ"מ נקרא כן על שם העתיד כדדריש אשר שם שמות אל תקרי שמות אלא שמות (ברכות דף ז:):

והשביחו גדולים השבח לאמצע. פירש ריב"ם דה"ה גדולים וגדולים אלא אורחא דמילתא נקט ולא דמי ליורד לתוך שדה של חבירו ונטעה שלא ברשות (ד) [או] לשותף שהוא כיורד ברשות דשותף אינו מוחל טרחו לחבירו אבל אחין מחלי אהדדי: **ואם** אמר ראו מה שהניח כו'. פירש רבינו שמואל ראו מה הניח לנו אבינו ומזומנים אנו לחלוק ומה שנשביח נשביח מחלקנו משמע שרוצה לומר שאינו משביח אלא מחלקו המגיעו ואין לו אלא שבח המגיע לחלקו ואין נראה מדאמר רב ספרא שבק אבוה זוזי שקלינהו רב ספרא משמע דשקלינהו לכולהו ועוד אם לא נקח אלא המגיע לחלקו מה היה יכול לתבעו הא אמר באיזהו נשך (ב"מ דף סט. ושם) דזוזי כמאן דפליגי דמי ועוד כשיחלקו אם מגיע חלק האחד לחלקו אם כן נמצא שלא היה השבח שלו על כן נראה לר"י כפירוש ריב"ם דשבח שהשביח מכל הנכסים הוי שלו ולא דמי ליורד לתוך שדה של חבירו שלא ברשות שאין לו אלא שכר טרחו עם היציאה או ו)[שותף דהוי כיורד ברשות ונוטל כאריס היינו משום] דיכולים להרויח זה כמו זה ולא מחלי אבל הכא אם הגדולים לא ירויחו (ה) הקטנים לא ירויחו בהם וכן צריך לומר גבי דרב ספרא דקטנים היו ולא היו יכולין להרויח ולהכי כיון דגברא רבה הוא ולא שבק גילסי' וטרח לאחריני אע"פ שלא אמר ראו כאילו אמר ראו ומחלי ליה הקטנים והא דאמר בריש אלו מציאות (שם דף כב:) גבי תמרי דזיקא דיתמי לאו בני מחילה נינהו הכא דאין מפסידין ולא בא בידם הריוח מחלי שפיר: ז) **בתוספתא** גרסינן אם אמרו יתומים [בפני ב"ד] ראו מה שהניח כו'. ולא ידע ר"י מאי נקט גבי בנים בפני ב"ד אי משום דגלי אדעתיה דלא מחל להם אפי' בפני עדים נמי גלי דעתיה ושמא להכי צריך בפני ב"ד כדי שיתעלמו בדבר לתקן להם שיטריח בשבילם ומדלא תקנו להם ודאי לא מצאו להם תקנה לחלק ומחלו הכל ורב ספרא נמי ידוע היה לב"ד אף על פי שלא אמר ומיהו רשב"ם פי' דה"ה בפני עדים:

השביחו לעצמן. ואע"ג דבהמפקיד (שם דף מ. ושם) בעובדא דמרי בר איסק אמרינן דכיון דשלא ברשות נחת דהא אין מורידין קרוב לנכסי קטן השבח לאמצע הכא לית לן למימר הכי דהתם איכא למיחש שמא יחזיק הקרוב בנכסי קטן שאינו כאן אבל הכא ליכא למיחש שהקטנים עם הגדולים ביחד אין יכולין להחזיק זה על זה: **לא** שנו אלא ששבחו נכסים מחמת נכסים. פירש בקונטרס שלא טרחו ולא הוציאו משלהם כלום אלא מנכסי אביהם שכרו פועלים ומחמת עצמם היינו שכרו פועלים משלהם משמע שרוצה לומר דטעמא דכיון דשכרו משל אביהם הוי לאמצע

דאי

ואם הביא חמשים בכלי אחד וחמשים בכלי אחד יצא אם הביא אין לכתחלה לא ואי סלקא דעתך כל כי האי גוונא פלגא ופלגא הוא אפילו לכתחלה נמי הכי השתא התם אנן סהדי דהאי גברא מעיקרא לקרבן גדול קא מכוין והאי דקאמר בשני כלים דידע דלא אפשר לאתויי בכלי אחד כמה דאפשר לאיתויי מייתינן [ו]והלכתא כוותיה דרב יוסף בשדה ענין ומחצה ההוא דשדר פיסקי דשיראי לביתיה אמר רבי אמי [א]הראויין לבנים לבנים ראויין לבנות לבנות ולא אמרן אלא דלית ליה כלתא אבל אית ליה כלתא [ב]לכלתיה שדר ואי בנתיה לא נסיבן [ג]לא שבק בנתיה ומשדר לכלתיה ההוא דאמר להו נכסיי לבניי [ט]הוה ליה ברא וברתא מי [י]קרו אינשי לברא בניי [ג](ולסלוקי לברתא מעישור קאתי) או דלמא לא קרו אינשי לברא בניי ולמושכה לברתא במתנה קאתי אמר אביי [ה]ת"ש [1]ובני דן חושים א"ל רבא דלמא כדתנא דבי חזקיה שהיו מרובין כחושים של קנה אלא אמר רבא [2]ובני פלוא אליאב רב יוסף אמר [3]ובני איתן עזריה ההוא דאמר להו נכסאי לבנאי הוה ליה ברא ובר ברא קרו אינשי לבר ברא ברא או לא רב חביבא אמר קרו אינשי לבר ברא ברא מר בר רב אשי אמר [י]לא קרו אינשי לבר ברא ברא תניא כוותיה דמר בר רב אשי [י]המודר הנאה מבנים מותר בבני בנים:

מתני' [מ][ח]הניח בנים גדולים וקטנים השביחו גדולים את הנכסים השביחו לאמצע אם אמרו ראו מה שהניח אבא הרי אנו עושין ואוכלים השביחו לעצמן [נ]וכן האשה שהשביחה את הנכסים השביחה לאמצע אם אמרה ראו מה שהניח לי בעלי הרי אני עושה ואוכלת השביחה לעצמה: **גמ'** אמר רב חביבא בריה דרב יוסף בריה דרבא משמיה דרבא [י]לא שנו אלא ששבחו נכסים מחמת נכסים אבל שבחו נכסים מחמת עצמן השביחו לעצמן איני והא אמר ר' חנינא אפילו לא הניח להם אביהם אלא

אודייני

הרי זה שפירש מאה עשרון בשני כלים כגון זה שאמר לך ולבניין ולא קתני חמשים בכלי (א) וחמשים בכלי אלא דיעבד אבל לכתחלה לא אלא מביא ששים בכלי אחד וארבעים בכלי אחד וקשיא לרב יוסף דאמר מתנה: ופריק **כפס אנן סהדי דלקרבן גדול קא מכוין.** לאתויי בכלי אחד והאי דקאמר שני כלים ולא קאמר מאה עשרון להביא בכלי אחד משום דידע דלא אפשר לאתויי בכלי אחד יותר מששים עשרון דתנן בפרק המנחות והנסכים (מנחות דף קג:) מתנדב אדם מנחה של ששים עשרון ומביא בכלי אחד ואם אמר הרי עלי ס"א מביא ס' בכלי אחד ואחד בכלי אחד שכן הצבור מביאין ביום טוב הראשון של חג שחל להיות בשבת ששים ואחד דיו ליחיד שיהא פחות מן הצבור אחד א"ר שמעון והלא אלו לכבשים ואלו לפרים ואין נבללין זה עם זה אלא עד ששים יכולין לבלול כו': **והלכתא כוותיה דרב יוסף בשדה כו'.** משום דבכולי גמרא רבה ורב יוסף הלכתא כרבה ד) איצטריך למימר דהלכתא כרב יוסף בהני תלת: **בשדה.** בפרק השותפין (לעיל דף יב:) גבי ההוא גברא דזבן ארעא אמצרא דבי נשא ותלת מילי קאמר רב יוסף התם: **ענין.** בפרק יש נוחלין ה) קנין אימתי חוזר רב יוסף אמר כל זמן שעסוקים באותו ענין. ואית דגרס קנין: **ומחצה.** היינו הך דא"ר יוסף קנאי פלגא: **פיסקי דשיראי.** חתיכות מעיל וסתם שלא לחלק לבני ביתו: **הראוין לבנים.** מלבושי זכר: **לכלתיה שדר.** ולא לבנותיו ודוקא דאיכא בנתיה שאינה מוטלת עליו. ו) ירושלמי בפ' שני דייני גזירות ז) מי ששלח למדינת הים ואמר יתנו אלו לבניו בנותיו בכלל ואם בשעת מיתה אמר אלו לבניי אין הבנות בכלל: **ההוא דאמר להו.** בשעת מיתה: **נכסיי לבניי.** ולא היה לו אלא בן אחד זכר וגם בנות היו לו ובעי גמרא מי קרו אינשי לברא יחידאה בניי לשון רבים וא"כ כל נכסיו נתן לבנו ואין הבנות בכלל או לא ויחלקו הבנות עמו: **ובני דן חושים.** אלמא בן אחד קרי לשון רבים: **כחושים של קנה.** שגדלים הרבה ביחד בלע"ז טרוק"ש. אי נמי עלי קנים או קשרי הקנים קרוין כן: **ובר ברא.** בן של אותו בן או של אחר שמת: **מי קרו אינשי לבר ברא ברא.** ולפיכך אמר נכסיי לבניי לשון רבים ויחלקו ביניהם או לא קרו ליה ברא והאי דקאמר לשון רבים היינו כדאמרן לעיל ובני פלוא אליאב: **מותר בבני בנים.** אבל לענין פריה ורביה חשיבי כבנים בפרק הבא על יבמתו (יבמות דף סב:): **מתני' השביחו הגדולים את הנכסים.** סתם בעודן בתפוסת הבית: **השביחו לאמצע.** ויטלו קטנים כגדולים וכדמפרש בגמרא ששבחו הנכסים מחמת נכסים: **ואם אמרו.** גדולים לקטנים בפני עדים או אמרו לבית דין או בצבור ראו מה שהניח לנו אבא ומזומנים אנו לחלוק ומה שנשביח נשביח מחלקנו ונתעצלו ב"ד לחלוק או השביחו לעצמן: **וכן האשה.** שמת בעלה. ובגמרא (קמד.) מוקי לה באשה יורשת: **ואם אמרה ראו מה שהניח לי בעלי הריני עושה ואוכלת (ג) השביחה לעצמה.** והוא דלא שקלה מזוני דאי שקלה מזוני לא דתנן אלמנה נזונת מנכסי יתומין ומעשה ידיה שלהן (כתובות דף נד.): **גמ' לא שנו.** דהשביחו לאמצע: **אלא ששבחו נכסים מחמת נכסים.** לא טרחו ולא הוציאו משלהם כלום אלא מנכסי אביהן שכרו פועלים והשביחו הנכסים: **מחמת עצמן.** שחפרו ונטעו ושכרו משלהם ולא משל אביהם או השבח לעצמן:

אודייני

מסורת הש"ס

א) לעיל דף קיד., ב) רש"ל מ"ג, ג) בבא מציעא לט:, ד) [גיטין עב:], ה) [לעיל קיד.], ו) [כתובות פ"ג סוה"ל], ז) רש"ל.

◆

תורה אור השלם

1 ובני דן חשים: בראשית מו כג

2 ובני פלוא אליאב: במדבר כו ח

3 ובני איתן עזריה: דברי הימים א ב ח

◆

גליון הש"ס

גמרא הו"ל ברא וברתא. עי' בתשובת ב"י בדיני כתובה סי' א':

◆

הגהות הב"ח

(א) רשב"ם ד"ה (כנ"ל) האומר וכו' בכלי אחד וחמשים בכלי אחד אלא דיעבד: (ב) ד"ה לכלתיה וכו' ירושלמי. נ"ב גם הרי"ף הביאו: (ג) ד"ה ואם אמרה וכו' השביחה לעצמה. נ"ב רשב"ם ז"ל לשיטתו אזיל שפירש בגמ' דאשה יורשת כגון שנשאה לאונן כו' דלפי זה הא דתנן אם אמרה ראו כו' לאו באשה יורשת קמיירי אלא מילתא באנפי נפשה היא והכי פירושו ולאלמנה שאמרה בב"ד ראו כו' ומיירי שהניח לה נכסים מועטים ואמרה ראו מה שהניח לי בעלי כו' אפי' השביחה אלא כבר השביחה לעצמה והיינו דוקא דלא שקלה מזוני כו' אבל באשה יורשת ודאי כשפירשה השביחה לעצמה אע"פ שנוטלת מתפוסת הבית והוא שלא פי' רשב"ם להך בבא מיירי נמי באשה יורשת היינו משום דתני ראו מה שהניח לי בעלי וכמו שהקשו התוספות: (ד) תוס' ד"ה והשביחו וכו' שלא ברשות ולא לשותף: (ה) ד"ה ואם וכו' הקטנים לא ירויחו. נ"ב עיין באלפסי שנתן טעם גם לגדולים ובגדולים: (ו) ד"ה בתוספות ר"ח גרסינן אם אמרו בפני ב"ד ראו מה כנ"ל:

◆

לעזי רש"י

טרוקי"ש. אשכולות.

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones